

ЧЕДИШКИННЕРНИ УЛАМ БЫЖЫГЛААР

СЭКП ТН-ийн октябрь болгон дөнгөж 1977-ийн Октябрийн шөвгөрөөгөөр, анд партиа Топ Комитетийн Чингине секретарь, ССРЭ-ийн Дээд Сөвдийн Президиумын Дарга Л. И. Брежневт чугааларында айтылган чүүдэр болгон түдгэлдэг баа СЭКП ТН-ийн, ССРЭ-ийн Министрлер Чувалгын, ВПС-ийн болгон ВЛРСМ ТН-ийн Чувалгыг сорук кирбашан, Тыва АССР-ийн үстүрү бүдүрүгө коллективтери ажалды шырары, бүдүрүгөни ажалды бекдери дөш социалист чарышты кыларгы, бо чымды бириг кварталында чымды чедишкнирени чеди алган.

Планын даалгаары болгон социалист хүлээгелери күддери дөш чарыш бистин республиканын үстүрү ажалдычларын чед чед чедишкнирени чед алырны улуг идириг болгонны айтыры чугаа. Чарыш-буруу-гаарлашкын болгон чедишкнирени үдөшүн деп чүсөн ол баа атамды багыттар турар. Оң ачында

онгу беш чымды үшү чымды баштайт кварталындагы чымды үстүрү бүдүрүгелерини продукция сайгаруу планнары куураал эрте, март айны 29-та, күддентин. Эрткен чымды ол үеинге дөңсөргө, сайгарыт чымды 2684 муу рубльге новдун болгон пландан ажыр 1062 муу рубльди продукция сайгарган. Ол дөңсөргө, юскү чедишкнирени. Бичаарга хүлээп адынган социалист хүлээгелери сугаар онгу беш чымды үшү чымды баштайт кварталында үстүрү продукцияны планда көрдүгөндө 0,5 миллион рубльге ажыр сайгар турган. Херек киринде күддентинге 1 миллион 1 чүс муу рубль болгон бааза чедишкнирени.

Бир эвес республиканын үстүрүчү тус-тус бүдүрүгелери алыр болза, бо чымды бири кварталында сайгарыт чымды үшү чымды баштайт кварталында күддентинге 1 миллион 1 чүс муу рубль болгон бааза чедишкнирени.

дүг көзөктөрүн болгон конструкторларын заводун. Тыванын антисептеге заводун коллективтери кол-кол бүдүрүгө чөрилерид дөш ажалды, эрткен чымды чогуур үеинге дөңсөргө, улуг чедишкнирени ажалды. Үстүрү бүдүрүгелерини планта чымды үшү чымды баштайт кварталында күддентинге 1 миллион 1 чүс муу рубльге новдун болгон пландан ажыр 945 муу рубльге чымды үдүргөн.

Республика байышкыларын бүдүрүгелери планта чымды үшү чымды баштайт кварталында күддентинге 1 миллион 1 чүс муу рубльге новдун болгон пландан ажыр 945 муу рубльге чымды үдүргөн.

Үстүрү бүдүрүгелерини планта чымды үшү чымды баштайт кварталында күддентинге 1 миллион 1 чүс муу рубльге новдун болгон пландан ажыр 945 муу рубльге чымды үдүргөн.

Үстүрү бүдүрүгелерини планта чымды үшү чымды баштайт кварталында күддентинге 1 миллион 1 чүс муу рубльге новдун болгон пландан ажыр 945 муу рубльге чымды үдүргөн.

В. И. Ленинни төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 108 чыл болурунга Ленин дугайында ТУРАСКААЛ

Партия шуулганының мурнунда

А. Куньялдың чугаазы

ЭШКЕ ЧОРГААРАП

В. И. Ленинни төрүтүнгөн хүнүндөн бээр 108 чыл болурунга Ленин дугайында ТУРАСКААЛ

Владимир Ильич Ленинни Филандияда чоруп турганын дугайында тураскаалды мында камчы-биле надалган турар. Ол дугайында херешелдер хой.

Чурттуу ажалдын шимчөөшкнирени тоотууга чөгүтүп хуп — Филандияда ажалдын революцияны 60 чылга хойбаштыр Лехтинге болгон байрыгы хуралга январьның оок хүнеринин бирээнде чорон бис. Анаа бис ол революцияны идеяниг парижкчилери-биле ужураштыкмыс. Оларын бирээне Хейлола деп черден келген Отто Зюварга айткан. Ол ам 86 хурал, мычазда-даа үениг улуг болушканын ол утшан.

Улуг Октябрь Филандияда революстуге шимчөөшкнирени кончуг улуг көдүрүшүнүн болдурган. Оң эл улуг көдүрүшүнүн 1918 чылдын революцияны болган. Ол революция чурттуу оон соонда бүгү хөгүдүгөнгө ханы салдары чедири. Филандиянын Компартияны тургузарына таарыктыг байдалды тургускан. Ол партия бо чымды болгондо 60 чылдын демдеген эртерден деп, О. Зюварга чугаалаан. Бис мычан Владимир Ильич Ленинни тилеги чедиригени Улуг Октябрьни салдары-биле чурттал турган бис.

В. И. Ленинни революстуге ажал-чорудуулаш Филандия-биле, фин ажалды чорыгары боттарынын кол эргедиктери дөш демосе-биле ханы харылааны, Улуг Октябрын тилеги ачында Филандияга хамарыштык бис болу берген. Филандия Республикада күрүн талааны-биле хамарыштык чорукту тилеги дугайында дептерге 1917 чылдын декабрь 31-де В. И. Ленин ат салган. Оң биле ол бистин үлүгүсүчү улуг хүндүткени чалаан алган.

В. И. Ленин Филандияда 30 хире катап чоралган болгон чорурда бары-ла үргүчү хамчы-биле чоруп турган. Хөгүчү, каны төрөткөнгө эргип ол арлышкан хөвөр артыр дөш фин улуг бүгү-ле болулар чүдүлери кылган. Филандияда дөңсөргө доктаамал калбарын баа неместин турар. Октябрь революцияны баштайчымга тураскаалы баштайт музейи 1936 чылда Тамперге тургускан. 1965 чылда В. И. Ленинни удуруулаш-биле РСДРП-ин тоотуугу конференцияны болгон бажыны ош ажалган. В. И. Ленинни амдыралы болгон ажал-чорудуулаш-биле тамыжар дөш кижилер бүгү дөңсөргөндө аңа чок турар.

1976 чылдын декабрьда Хельсинкиде Сориятег Раттиге кудумчууга В. И. Ленинни музейин байларалды-биле ажалган. Анаа 1917 чылдын август-сентябрьда В. И. Ленин Филандиянын ажалдын шимчөөшкнирени идеяниг киржичини Густав Ровнонуң бажыныг ийи катап доктаган. Филандияда Илячинин бажыныг бир музей бэр. Ол музей Турку чогууда ортууга районун администрацияны төвү болур Парлаинде турар. Даштыкмыс үнүп бар чыда. Ленин анаа 1907 чылдын декабрьда чоралган.

В. И. Ленинни чоруп чораны Хельсинкиде, Туркуда, Тамперде, Лехтинге, Коткада болгон өскө-даа хоорайларда хой бажындарда тураскаал сымбарыштын ажалган. В. И. Ленинни Филандияда чоруп турганын хой саным номлары тураскаалган. Туркум хөгүдүрү талааны-биле Топ доктаа чаа «Филандияда Ленинни чорон черлери» деп үнүгү дөңсөргө ийи үндүрүгелерин парлаан. «Ленин болгон Филандия» деп темага совет-фин калды кылган «Буурул» деп уран-чечен фильмин үндүргөн.

Эрткен чымды ноябрьда Турку хоорайны төштө Илячинин баштайт тураскаалы байрыгы байдалга ажалган. Туркувун муниципалитетинин чагы-биле ол тураскаалды сурагы совет скульптор М. Анискушин кылган. Тураскаалды чымга кезеде чечектер чыдар.

Найрал, кады ажалдыкыг болгон дуалакыг дугайында 1948 чылда чардынган совет-фин керээли 30 чылды Филандия чомта чаа калба-биле демдеген эртерден. Ол керээли үдөшкени бистин күрүлөрүнүн аразында найрал, чагай кояк-делбэ турары, бот-боттарын хүндүлөжү-биле долдуган харылаалар тургустунган. Иям-бүрү сонал тургузуугу күрүлөрүнүн тайык кожа-делбэ догунашкыны дөңсөргө принциптери дөңсөргө харылааларында улам-ла улуг-биле баштайтын турар деп, Филандияда ошалаан демдеген. Совет-фин найралдык эге байлыгы улуг Ленин турган дөңсөргө ийи билер болгон үдүлүп турар.

В. И. Ленинни музейин дөңсөргө Тамперге хой-хой хоорайлардан улуг кез турар. Ол музейин күрүчү чүдүлери дөңсөргө баштайт социалист күрүлөрүн үдөшкө-көчкенин Филандияда чоруп турганын дугайынд көрдүгү турар. Чүгө эрткен чымды бени ол музейге 18,5 муу кири чоралган. Оларын аразында дөңсөргө иям-бүрү чурттардан келген хой саным туристер бар деп, музейни директору Н. Йокела чугаалап өрар.

ССРЭ-биле хамышан иям-бүрү чүдүлери организастап чорударына идеяниг-биле кирал турар бис. Чөлөө-жөргө «Октябрын социалист» Улуг революцияны болгон Филандия» дөр совет-фин чымды Тамперде В. И. Ленинни музейи-биле ол хоорайны үннеретеди кады организастап чоруткан. Оң ажалында Москвада В. И. Ленинни Топ музейин болгон ССРЭ-ниң Ортемпер академиянык төвү институтунун ажалдычылары кирешкенир.

БӨМБҮРЗЕКТИН СУДАЛЫ

Партия шуулганының мурнунда

Дугуржулга ат салган

Намибияны хостаар

Сомалиниң президентизиниң кыдатта чоруп турары

ЧУГААЛАЖЫШКЫННАРНЫ ЭГЕЛЭЭР

Н. ГОРБУНОВ, СЭТА-нын көрр. Лахти—Турку—Тампере—Хельсинки.

БӨМБҮРЗЕКТИН СУДАЛЫ

Партия шуулганының мурнунда

Дугуржулга ат салган

Намибияны хостаар

Сомалиниң президентизиниң кыдатта чоруп турары

ЧУГААЛАЖЫШКЫННАРНЫ ЭГЕЛЭЭР

Н. ГОРБУНОВ, СЭТА-нын көрр. Лахти—Турку—Тампере—Хельсинки.

ЭШКЕ ЧОРГААРАП

АК-Довурактын автотранспорт бүдүрүгелериниң конторасында ханда азып каан «Беш чымды гвардейчилери» деп стөндө муракчыларын өнүгүтүп чурттары алаа барган кижини кичинейткен хаара туду бээр. Хой националдык коллективтин муракчыларын аразында Ленин-өөл Монгушович Дук-Ханты танып кагдым. Анык эр-биле АК-Довурактын муу заводунга 18 чыл мурунга калы ажалды турган, танышкан бис.

Ичак чалаачылар ажалды чаа-ла чоруп турганар. АТБ-нин херимини иштиңе автогажаче улуг чоруп олурган. ЗИД-130 деп марканык безовоз машина уткуштур келген, джукта тура дүштү-күштү сокутун туманын чокка беле-не чөкө кезибес. Машинаны мезделеп, кийги-ра берсе-ле, Хенит-өөл Монгушович болду. Кабинааны ажин ажалчак, мени чалады.

Чолачы курууш маңа дооскал ажалды ажалды, 12 чыл чедип тур мен. Баштай чымдарда эрги машиналарга ажалдып турдум. Чоорту арга-дуржулгамны, чолачы билимини бедирип, ажал-ишке бодумун эки талаарымны көргүзе беримге, чаа машина берген. Сөөлүгү чымдарда үргүчү бенин сөөртүп, бо машина-биле капитал септелсе чокка б чыл чоруп келим — деп, ол кыска төөгү каапты.

Бистин чолачыларымызды Сала артында бир чугаа сөөртүп чүгү — кынар-чаар материалдар. Бенин сөөртүп — ий харысалгалыг, чугула ажалы. Анаа канды-даа үзүл-дөшкөн, саалаанын турбас ужурут. Бичине-ле үзүлгени, курааыр устур болза, хей-хей машиналар ажал чок турар ашаар. Ичачанга безовоз чолачыларынга эки муракчы, иледегиде кижилерин ийлип алыры чугаажок.

Кажан АК-Довурак АТБ-инге безовоз чолачыларын тускай бригаданын тургузуу, олче кижилер чым турла, баштайгы үеде анаа ажалдык-саарлар эвеш турган. Чолачыларын хей кезин «Орус ырак, аймылдыг, үргүчү рейске чоруп, дыш чок» дөш хей-ле чыдагаалар чугаалап турла. Хенит-өөл Дук-Хан анаа ажалдык күзөлдүн идеяниг чоруктуу ажалды коммунист А. А. Алексеевтин бригаданын кырип, анаа быжылган каан. Оң ажалаш

ау Фрэнк Райн меддеген. Үдөшүн америк чурттанчы чонун хайра чонун улуг-каарынык политикамы Согуу Америкага баштайгы колони-аторларын келген үеинде бээр индейлерини саны дүр-бөрү-биле амырамынга чедириген деп, «Индий керөөлери» айтарыларын талааны биле дөңсөргө дээр Мью-Норкта организастыг төлөөлөкчиди Дик Дурэм болуучу савалыга ошалаан демдеген. Боттарынын политика эрелери дөш демосе-жир эргеп чок ол кижилер хун бүрдө истен сүрүшкүчүгө таарышты туралар. Индейлерин чөлтү короо дөш чүс-чү маалдыг демосе-жирлер меге бурууда дымшылар-биле кара-бажынаан ийкеке азы өлүргөн. Индей аймактарын эрге-

чоруп турары ол демосе-жир доктаамал эвеш чорукту кол фактору болур деп-чуачуруп бадтылаан. Сомалиниң демосе-жирине Эфиопия халдан кирбон, а харын Эфиопияга удуу дайын чорудууганы Сомали эргеп чоруткан болгон оң демосе-жирини чымдыны эжелде алыры орадалыган деп-фактымы С. Барре шуут-ла тоон

Пол Поттун интервьы болза, Херетини алыр утталы-биле алырга, Вьетнамны саналдырылган, чугаалажышкындан база катап ойталаан болур. Оң мезелген турары иш-сүр. Ий чуртун аразында харылаалар дугайында айтырымы бир эвеш кампучия тала шиттирөөрүн шымал-ла күтүп турар болза, ол чугаалажышкындарын ажалды чөпшөжөрүк ужурут. Ол болза ий чуртун аразында харылаалар дугайында айтырымы дүрүн шиттирөөрүн утталган дөңсөргө боз болур деп санал турар бис. Оң ий чурттуу улустары, дөңсөргө ий-инитиңи негер турар деп, түндөлдө «Нан ан» ошалаан демдеген.

3-кү арны ● 1978 ч. апрель 20

